

ii tantum audierunt vocem, non autem viderunt Dominum; ille vero et audivit et vidit. Unde paulo inferius dicitur, Barnabam Apostolis narraſſe de Paulo, quomodo in via vidisset Dominum. Et c. 22 apertius refert idem Paulus quid sibi Ananias dixerit: *Deus Patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem ejus, et videres justum, et audires vocem ex ore ejus, quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti, et audisti.* Vidit ergo et audivit Paulus Christum, non apparenter, sed vere ac proprie, prout decebat eum qui futurus erat testis eorum quæ videbat. Sicut idem Paulus refert sibi Christum dixisse in eadem apparitione: *Exurge, et sta super pedes tuos, ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, et testem eorum quæ vidisti.* Sed potest aliquis tergiversari, Paulum non vidisse Christum ipsum in propria persona, sed in aliquo effectu mirabili, et in verbis ejus. Sic enim eodem loco Actor. 26, idem Paulus inquit: *Dum irem Damascum, die mediâ, in via vidi de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen.* Non ergo vidit Christum, sed solum lumen illud præ cuius claritate nihil postea videre poterat, ut ipsemet Paulus dicit, Act. 22. Sed contra hanc fugam est, quod Paulus non erat futurus testis solius luminis, sed ipsiusmet Christi; non ergo solum lumen, sed Christum ipsum vidit. Unde 1 Cor. 9, disertissime ait: *Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi?* Quid clarius? Sed dici adhuc potest, vidisse quidem Paulum ipsum Christum, non tamen in terra vel in aere, sed in cælo, sicut Stephanus eum vidit stantem a dextris virtutis Dei. Unde Ambros., 1 Cor. 15, hujus apparitionis mentionem faciens, inquit: *Apparuit primum illi in cælo.* Sed hæc evasio ex eisdem locis facile refelli potest. Primum, quia constat lumen, quod circumfulsit Paulum, non fuisse in cælo, sed in aere, et juxta Paulum. Tum quia non dicit Paulus se vidisse lumen in cælo, sed subito de cælo circumfulsisse se lucem copiosam. Tum etiam quia non solum Paulus, sed etiam comites ejus lumen viderunt. Tum denique quia tam vicinum fuit Paulo lumen illud, ut ei visum ademerit; illud autem lumen videtur ex corporis Christi præsentia fluxisse. Secundo, ex colloquio inter Paulum et Christum aperte colligi videtur, Christum visum esse prope Paulum. Primo, quia vox illa, quam Paulus audivit, ore ipsius Christi formata est, ut patet ex illis verbis: *Ut videres justum, et au-*

diras vocem ex ore ejus; fuit autem illa vox formata in aere terræ vicino, cujus signum est, quia comites Pauli eam vocem, et significationem ejus non perceperunt, ut dicitur Act. 22, quia, scilicet, Christus, qui loquebatur, propinquior factus est Paulo quam cæteris. Nec refert quod Act. 9 dicuntur comites Pauli, vocem audisse. Quia ille locus intelligi potest de voce Pauli, non Christi, vel (si de voce Christi etiam exponatur) intelligendus erit quoad confusum sonum, non vero quoad propriam vocis articulationem ac sensum. Deinde, quia Paulus interrogans: *Quis es, Domine?* aperte indicat vidisse illum prope terram, tum quia si vidisset in cælo, aut non ita facile cum illo colloqueretur, præsertim cum nondum fidem illius concepisset, aut statim sine ulla interrogatione cognovisset illum esse Christum. Denique cum Paulus, dicto loco 1 ad Cor. 15, dicat Christum sibi et aliis apparuisse in testimonium resurrectionis, satis indicat non in cælo, sed in terra sibi apparuisse, non minus familiariter quam aliis Apostolis, ut ejus testimonium ex hac parte non minus certum atque indubitatum esset. Si enim tantum in cælo Christum vidisset, potuissent omnes calumniari quod non vera, sed tantum imaginaria ejus visio fuisset. Huc accedit quod iterum Christus apparuit Paulo in templo Jerosolymitano, ut ipse refert, Act. 22; et Ambr. supra dicit, tunc Christum visum fuisse in templo. Et rursus c. 23, cum Paulus esset comprehensus, et in castra deductus, *sequenti nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto.* Præterea est historia probatissima, Christum aliquando apparuisse Petro Roma discedenti, eique in via Appia occurrisse, et tam clare ac familiariter se ostendisse, ut Petrus eum interrogaverit: *Domine, quo vadis?* In cujus rei testimonium extat nunc Romæ constructa orationis domus, in eo loco ubi stetit Christus; eamque historiam recitat Ambrosius, orat. seu ep. 32 contra Auxent., de Basilicis tradendis; et indicat Athan., Apol. de Fuga sua; et Orig., tract. 21 in Joann.; clarius Ægesippus, l. 3 de Excidio Jerosol., c. 2; et Abdias, l. 1 Hist., in Petro; eamque approbat Innoc. III, in c. *Per venerabilem, Qui filii sint legitimi.* Adjungere item possumus alias historias, in quibus refertur, sæpius Christum apparuisse hominibus, ut de S. Carpo refert Dionys., ep. 8 ad Demophil., vidisse Jesum de cælesti sede consurgentem, et ad terram descendentem, ut opem ferret quibusdam hominibus, et dicentem: *Paralus*

sum iterum pro salvandis hominibus pati; et de Antonio idem refert Athan., in ejus Vita, et de quodam Valgio, seu Victore, Paulinus, ep. 34 ad Macarium, ubi significat tam vere ac proprie tunc fuisse Christum in terra loquentem cum Victore, et corpus ejus tangentem, quam cum in terris versabatur. Et de S. Tarsilla refert Greg., l. 4 Dialog., c. 16; et de S. Martino catechumeno, Sever. Sulpitius, in vita ejus, cui Christus dixit: *Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit;* et multa similia referuntur in recentioribus historiis de vitis et gestis Sanctorum, ac revelationibus. Denique huc etiam spectant, quæ de descensu Christi Domini ad terram in die mortis et assumptionis Virginis beatissimæ ex antiquis Patribus in superioribus adduximus.

3. In hac re tres invenio esse posse dicendi modos. Primus est, ex quo Christus ad cælos ascendit, nunquam cælos deseruisse, neque in terris in propria ac visibili specie apparuisse, sed solum modo sacramentali, sub speciebus panis et vini. Juxta quam sententiam consequenter dicendum est, apparitiones varias quæ de Christo Domino referuntur, factas esse absque reali et visibili existentia ejus in terris, sed uno ex tribus modis, scilicet, aut per solam imaginariam visionem. Qualis credi potest apparitio factæ S. Martino, et similes, quæ in somniis factæ referuntur, ut de Constantino memorat Euseb., lib. 1 de Vita ejus, c. 23; et Socrat., l. 1 Hist., c. 2; et de quodam Josepho refert Epiphanius, hæres. 30. Aut per repræsentationem extrinsecam et visibilem in aliquo corpore aereo, ad eum modum quo olim ante incarnationem solebat Verbum Divinum in specie humana apparere, ut est multorum priscorum Patrum sententia. Et hoc modo exponi possunt apparitiones factæ S. Carpo, Antonio, et multo magis aliæ, quæ leguntur factæ S. Brigittæ, et Catharinæ Senensi, aliæque id genus. Aut per visionem etiam externam et corporalem, qua tamen visus sit Christus non in terra, sed in cælo existens, sicut visus est ab Stephano, et fortasse etiam a Paulo, ut omittam, multas ex apparitionibus (quæ referuntur) confictas esse, alias vero interdum fieri virtute dæmonis, transformantis se in Angelum lucis, ac divinum Christi nomen sibi arrogantis, ut in vita Martini, Antonii, aliorumque Sanctorum legitimus. Non invenio hunc dicendi modum expresse traditum ab aliquo Doctore catholico, nec mihi videtur posse commode defendi, præsertim propter ea quæ Scriptura tradit de

apparitione facta Paulo, et ea quæ Sancti referunt de apparitione facta Petro; et multum etiam urgent quæ de beata Virgine tradidimus. Quapropter, licet omnes aliæ apparitiones possint probabiliter aliquo ex tribus prædictis modis explicari, iis autem tribus Christi visionibus, seu descensionibus non videntur posse accommodari.

4. *Christum post ascensionem in terram interdum descendisse relicta cælesti sede probabile.*—Secundus dicendi modus est, Christum post ascensionem suam interdum et descendisse in terras, et a cælesti loco ad breve tempus secessisse. Hanc sententiam docet expresse D. Thomas hic, quæst. 57, a. 6, ad 3; et Cajet. ibidem, et alii recentiores. Quæ sententia probabilis est. Nam ea (quæ in principio adducta sunt) solum probant, locum cælestem esse proprium ac permanens domicilium Christi, ubi habitat tanquam in proprio regno ac throno; non tamen propterea necesse est ut ibi immobilis semper maneat, neque Scriptura unquam id docuit. Et hoc etiam satis est ut semper possimus vere et sine deceptione, cogitatione ascendere ad Christum in cælo commorantem. Quia quando hoc modo de Christo cogitamus, non affirmamus expresse, ac veluti mentalem propositionem faciendo, Christum in hoc momento esse localiter in cælo præsentem; sed simpliciter cogitamus de Christo, qui in cælo regnat, cujus thronum ac sedem scimus esse in regno cælesti. Sicut nunc etiam possum ego cogitatione fieri Romæ præsens, ut de Summo Pontifice, qui illic præsidet, cogitem, quamvis non affirmem nec sentiam ipsum nunc in urbe contineri. Quod si frequentius fideles simpliciter cogitant Christum in cælo existentem, ideo est quia frequentissime ibi commoratur, et nunquam abest nisi rarissime, et ex singulari privilegio et dispensatione, et brevissimo temporis spatio. Et in hunc modum limitandam censeo hanc et sequentem sententiam, ut statim dicam.

5. Tertius modus dicendi est, Christum, ex quo in cælum ascendit, nunquam cælestem locum deseruisse, et tamen interdum in terris visibiliter apparuisse per veram ac realem præsentiam sui corporis, existendo, nimirum, simul in duobus locis, modo (ut aiunt) quantitativo et circumscriptivo. Ita sentit ex Scholasticis Joannes Major, in 4, dist. 10, q. 4; et idem libenter amplectuntur qui his temporibus contra hæreticos, pro præsentia reali Christi Domini in Eucharistia, pugnant.

Et est opinio probabilis. Quia quod supponit, nimirum, posse esse idem corpus in duobus locis secundum modum quantitatis, omnino verum atque indubitatum mihi est, ut latius in sequenti tomo, Deo dante, explicabimus. Si autem hoc est possibile, facilius explicantur et conciliantur omnia Scripturæ testimonia, asserendo ita factum esse, cum aliunde nullum sit incommodum, neque difficultas ulla quæ in contrarium obijci possit; quin potius, et ad majorem Christi majestatem et auctoritatem spectat, ut a suo loco et sede regia non recedat; et tamen benignitatis et charitatis ergo interdum amicos invisat, præsentiaque sua reficiat. Hæc autem sententia eo moderamine intelligenda est, ut non facile arbitremur, Christum frequenter uti hoc miraculo, atque omnes apparitiones quæ referuntur in historiis, ejusce generis fuisse. Non enim sunt multiplicanda tam ingentia miracula, quando alii modi faciliores sufficiunt.

6. *Christus non relicto cœlesti throno interdum corporaliter in terram descendit.* — Ex iis ergo tribus dicendi modis, illum unum simpliciter atque absolute verum existimo, Christum, scilicet, post ascensionem aliquando in terra fuisse; an vero tunc cœlo abfuerit, neque, incertum mihi est, et fortasse aliquando simul fuit in utroque loco, ut, verbi gratia, cum Petro vel Paulo apparuit; tamen, si verum est descendisse ad B. Virginem in die assumptionis, ut eam secum in gloria et honore ad cœlum deduceret, non videtur verisimile tunc simul in cœlo fuisse, atque iterum cum matre illuc ascendisse. Et ita sentiunt Sancti Patres qui de hoc mysterio loquuntur. Dicunt enim Christum cœlesti circumfusum curia ad matrem descendisse; sentiunt ergo eo tempore cœlestem locum reliquisse. Et hoc mihi de hac apparitione videtur probabilius, quanquam de aliis res sit dubia et incerta.

QUÆSTIO LIX.

DE JUDICIARIA POTESTATE CHRISTI, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de judiciaria potestate Christi. Et circa hoc queruntur sex.

Primo, utrum judiciaria potestas sit attribuenda Christo.

Secundo, utrum conveniat sibi secundum quod est homo.

Tertio, utrum eam fuerit ex meritis adeptus.

Quarto, utrum ejus potestas judiciaria sit universalis respectu omnium hominum.

Quinto, utrum, præter judicium quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud universale judicium futurum per ipsum.

Sexto, utrum ejus judiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

De executione autem finalis judicii convenientibus agatur, cum considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi; nunc autem sufficit ea sola tangere quæ pertinent ad Christi dignitatem¹.

ARTICULUS I.

Utrum judiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quod judiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Judicium enim aliquorum videtur pertinere ad Dominum. Unde dicitur Rom. 14: Tu quis es qui iudicas alienum servum? Sed esse Dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. Non ergo specialiter debet attribui Christo judiciaria potestas.*

2. *Præterea, Danielis 7 dicitur: Antiquus dierum sedit; et postea subditur: Judicium sedit, et libri aperti sunt. Sed Antiquus dierum intelligitur Pater, quia, ut Hilarius dicit², in Patre est æternitas. Ergo judiciaria potestas magis est attribuenda Patri quam Christo.*

3. *Præterea, ejusdem videtur esse iudicare, cujus est arguere. Sed arguere pertinet ad Spiritum Sanctum; dicit enim Dominus, Joan. 16: Cum autem venerit ille (scilicet Spiritus Sanctus), arguet mundum de peccato, et de justitia, et de iudicio. Ergo judiciaria potestas magis debet attribui Spiritui in Sancto quam Christo.*

Sed contra est quod dicitur Actuum decimo de Christo: Hic est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum.

Respondeo dicendum, quod ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primo quidem potestas subditos coercendi. Unde dicitur Ecclesiast. 7: Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundo requiritur rectitudinis zelus, ut, scilicet, aliquis non ex odio vel livore, sed ex amore justitiæ iudicium proferat, secundum illud Proverbia 3: Quem enim diligit Dominus, corripit, et

¹ Non complevit morte præventus.

² Lib. 2 de Trin., paulo a princ.; et lib. de Synodis, paulo post prin.

quasi pater in filio complacet sibi. Tertio, requiritur sapientia, secundum quam formatur iudicium. Unde dicitur Ecclesiast. 10: Iudex sapiens iudicabit populum suum.

Prima autem duo præexiguntur ad iudicium. Sed proprie tertium est, secundum quod accipitur forma iudicii, quia ipsa ratio iudicii est lex sapientiæ vel veritatis, secundum quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, et veritas a Patre procedens, et ipsum perfecte representans, ideo proprie judiciaria potestas attribuitur Filio Dei. Unde Augustinus dicit in lib. de Vera religione¹: Hæc est incommutabilis illa veritas, quæ lex omnium artium recte dicitur, et ars omnipotentis artificis. Ut autem nos et omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus recte iudicamus, sic de nobis, quando eidem coheremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa vero nec Pater; non enim minor est quam ipse. Et ideo, quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit: Pater ergo non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.

Ad primum ergo dicendum quod ex illa ratione probatur, quod judiciaria potestas sit communis toti Trinitati; quod verum est. Sed tamen per quamdam appropriationem, judiciaria potestas attribuitur Filio, ut dictum est².

Ad secundum dicendum quod, sicut Augustinus dicit in 6 de Trinit.³, Patri attribuitur æternitas propter commendationem principii, quod importatur in ratione æternitatis. Ibidem etiam Augustinus dicit⁴, quod Filius est ars Patris. Sic igitur auctoritas iudicandi attribuitur Patri, in quantum est principium Filii. Sed ipsa ratio iudicii attribuitur Filio, qui est ars et sapientia Patris, ut, scilicet, sicut Pater facit omnia per Filium, in quantum est ars ejus, ita etiam iudicet omnia per Filium, in quantum est sapientia et veritas ejus. Et hoc significatur in Daniele, ubi primo dicitur quod Antiquus dierum sedit; et postea subditur quod Filius hominis pervenit usque ad Antiquum dierum, et dedit ei potestatem, et honorem et regnum. Per quod datur intelligi, quod auctoritas iudicandi est apud Patrem, a quo Filius accepit potestatem iudicandi.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Augustinus dicit super Joann., tr. 19) ita dixit Christus, quod

¹ Cap. 31, tom. 1.

² In corp. art.

³ C. 10, cir. pr., tom. 3.

⁴ Eodem nunc dicto c. 10, tom. 3.

Spiritus Sanctus arguet mundum de peccato, tanquam diceret: Ille diffundet in cordibus vestris charitatem, sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui Sancto attribuitur iudicium, non quantum ad iudicii rationem, sed quantum ad effectum iudicandi, quem homines habent.

COMMENTARIUS.

1. *Testimonii Joann. 5 prima expositio.* — Titulus hujus articuli intelligendus est de Christo, non tantum ut homo est, sed absolute, vel ut est Deus; et similiter est intelligendus de judiciaria potestate perfectissima et suprema. Itaque sensus erit, an Christo Filio Dei suprema iudicandi potestas specialiter conveniat. Hunc autem esse sensum D. Thomæ constat ex discursu articuli, in quo affirmat judiciariam potestatem specialiter conveniat Filio, non per proprietatem, sed per appropriationem, ut in solutionibus argumentorum explicat. Reddit autem D. Thomas elegantem rationem hujus appropriationis, quia, cum tria requirantur ad justum iudicium, potestas, rectitudo et sapientia, duo prima sunt veluti prærequisita; tertium vero est quasi propria ratio a qua iudicandi actus dimanat. Quia ergo Filius est sapientia Patris, ideo potestas illi iudicandi specialiter attribuitur. Et in hunc modum explicat D. Thomas verba illa Joan. 5: *Pater non iudicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio.* Quod testimonium diligenter est hoc loco explicandum, quoniam est unum ex præcipuis fundamentis omnium quæ in tota hac materia dicenda sunt. Est ergo inter expositores controversia, utrum hæc verba intelligenda sint de Filio secundum divinitatem, an secundum humanitatem. Priori modo exponunt Chrysost., hom. 38, quem sequuntur Theophylactus et Euthymius. Item Hilarius, lib. 7 de Trinit.; Athan., ser. 4 contra Arianos; Tertullian., lib. contra Praxeam, c. 16: *Omne (inquit) iudicium tradidit Filio, a primordio tamen. Omnem enim dicens potestatem, et omne iudicium, nullam exceptionem temporis permittit. Quia omnia non erunt, si non omnis temporis fuerint; Filius itaque est, qui ab initio iudicavit.* Item Ambrosius, lib. 2 de Fide, cap. 4: *Omne (inquit) iudicium dedit Filio, dedit utique generando, non largiendo.* Cyrillus Alexand., lib. 2 in Joannem, cap. 140, ubi inquit, iis verbis ostendisse Christum, se esse verum Deum; differt tamen a reliquis, quia intelligit ratione humanitatis dici,

Filiam accipere a Patre hanc potestatem: *Nam ut Deus* (inquit) *naturaliter illam habet; tamen per dispensationem, seu incarnationem accepit, ut homo existens illam haberet, quatenus per incarnationem factum est, ut hic homo habeat potestatem judicandi eandem cum Filio, quia est ipsemet Filius Dei.* Atque eandem expositionem habet in Exegesi de Incarn. ad Valerianum, et lib. 2 ad Reginas, c. *Quod Christus sit verus Deus, etiamsi filius hominis appelletur.* Denique hanc expositionem sequitur hic D. Thomas, et eam tribuit August., lib. de Vera relig., c. 31, ubi satis concise et obscure illam attingit. Videtur autem expositio hæc satis consentanea contextui, si antecedentia et subsequenta, et proprietates verborum considerentur. Cum enim Evangelista dixisset, Judæos propterea concepisse odium in Christum, quod se faceret æqualem Deo, subjungit Christum apertius suam divinitatem et omnipotentiam prædicasse, quam non a se, sed a Patre haberi per æternam generationem. Hic enim est sensus illorum verborum: *Amen dico vobis, non potest Filius a se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem. Quæcunque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit.* Quæ verba non possunt nisi de divinitate esse vera, ut per se constat, et tamen eodem contextu et sub eisdem verbis subjungitur: *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio.* Loquitur ergo de Filio secundum divinitatem, ut etiam nomen ipsum *Filii* absolute prolaturum præ se fert, et verba etiam sequentia declarant: *Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Est ergo sermo de illis, ut æquales sunt, eodemque honore digni.

2. Illud vero est in hac expositione difficile, quomodo juxta illam intelligenda sint illa verba: *Pater non judicat quemquam.* Nam, si sermo est de communicatione supremæ potestatis judicandi per æternam generationem, quamvis hanc Pater Filio dederit, non sibi illam ademit; ergo hoc sensu dici non potuit: *Pater non judicat quemquam,* cum opera Trinitatis ad extra sint indivisa. Neque ad hoc satis est quod per appropriationem judicium tribuatur Filio, sicut, licet omnipotentia approprietur Patri, non propterea negari potest de Filio. Quod argumentum compulit August., ut prædictam expositionem relinqueret, lib. 4 de Trinit., c. 13. Responderi vero potest, Patrem non judicare quemquam exercendo judicium per se ipsum immediate; Filium autem judicare per se, et in persona

propria. Sed hoc non satisfacit. Quia vel est sermo de judicio ferendo et exercendo per solam divinitatem immediate, et hoc modo, sicut Pater non judicat quemquam, ita neque Filius. Vel est sermo de judicio ferendo et exercendo per humanitatem unitam divinæ personæ; et hoc modo, licet sit verum, solum Filium judicare, tamen jam non persistitur in prædicta expositione. Nam hoc modo non judicat Filius ut Deus, sed ut homo; neque accepit a Patre potestatem hoc modo judicandi per æternam generationem, sed per humanationem. Denique hujusmodi initium non attribuitur Filio per appropriationem, sed per proprietatem. Adde etiam hoc sensu videri falsam illam propositionem: *Pater non judicat quemquam.* Angelos enim judicavit per se, immediate judicium exercendo, et similiter omnes homines qui ante Christum mortui fuerunt; ergo quando Christus protulit illa verba, adhuc Pater judicabat per se ipsum, et nondum Filio homini judicium commiserat, juxta illud Joann. 8: *Ego non judico quemquam, est qui querat et judicet.* Cum enim Christus de omni judicio loquatur, non videtur esse solum sermo de judicio universalis, sed de omni judicio animarum. Alio ergo sensu posset explicari illa propositio negativa: *Pater non judicat quemquam,* vel subintelligendo *solus*, id est, non solus Pater judicat, sed judicium est illi cum Filio commune. Vel (quod in idem redit) ut illa adversativa, *sed*, sit veluti determinatio præcedentis negationis, ita ut sensus sit: *Pater non judicat quemquam sine Filio, vel nisi per Filium, cui omne judicium communicat.* Quæ expositio quidpiam veri dicit, ægre tamen potest contextui accommodari. Favent tamen illi verba subjuncta: *Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Quibus indicatur, sicut honorem, ita et judicium commune esse Patri cum Filio. Indicat etiam eandem expositionem August., dicto libro de Vera religione, licet subobscura, et eodem modo eandem indicant Græci.

3. *Secunda expositio probabilior.*—*Potestas judicandi qualiter Christo data.*—Altera expositio est, ut hic locus intelligatur de Christo, ut homine, cui datum est, ut in humanitate, et per humanitatem judicium exercent animarum. Juxta quam necesse est ut sit sermo de judicio universalis et sensibili, quod fiet in die judicii; et ita facile intelligitur quomodo Pater non judicet quemquam. Quia, licet illud judicium etiam sit a Patre et

a Spiritu Sancto, ut a prima et principali causa habente primariam auctoritatem judicandi, cujus vices gerit Christus ut homo, tamen non erit a Patre, ut a persona immediate ferente judicium; hoc autem modo judicabit Filius tanquam propria persona, in qua subsistit illa humanitas per quam judicium fit. Ita exposuit Aug., in præd. lib. de Trinit., et tract. 21 in Joann.; Hieron., Isaïæ 27, tractans illa verba: *Ecce ego mittam in Sion lapidem probatum, et ponam judicium in pondere;* latius, et apertius in id Psalm. 74: *Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.* Et indicat Cypr., l. 2 contra Judæos, c. 28, et l. 3 ad Quirinum, c. 33. Et juxta hanc expositionem potest commodissime evangelicus textus connecti. Consideranda est enim occasio totius illius sermonis Christi. Calumniabant enim Judæi, quod in Sabbatho sanasset paralyticum. Responsio autem Christi eo tendit, ut ex divinitate personæ suæ ostendat, rectissime fecisse quidquid per humanitatem operabatur. Et ideo in discursu sui sermonis, quædam dicit de dignitate personæ suæ secundum se, ut inde tacite vel expresse inferat quid de humanitate ejus sit cogitandum. Et ita inquit: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor.* In quo professus est se esse æqualem cum Patre, ut ibi Chrysost., Cyril., Aug., et reliqui intellexerunt; et Athanas., serm. de Sanctissima Deipara; et Nazianz., orat. 4 Theolog., et ipsi etiam Judæi intellexerunt, ut Evangelista dicit. Hinc tacite voluit Christus colligere, non debere reprehendi quod in Sabbatho miracula faceret, vel quia, cum esset Deus, erat supra omnem legem, et dominus ipsius Sabbathi (ut alibi dixit), vel certe quia, cum illud opus esset immediate a persona Filii, ab humanitate vero, non nisi ut ab instrumento conjuncto divinitati, non poterat non esse rectum et gratum Patri. Et hoc est quod subdit: *Non potest Filius a se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem.* Quod potest quidem etiam secundum divinitatem intelligi; melius tamen humanitati accommodatur, per quam Christus nihil operatur, nisi quod videt esse divinæ voluntati ac dispositioni consentaneum. Cujus veritatis rationem subjungit illis verbis: *Quæcunque enim ille facit, hæc et Filius similiter facit,* quod soli divinitati recte accommodatur; tamen sensus rationis est, cum persona Filii sit æqualis Patri, æque cum illo omnia operans ac disponens, inde sequi etiam per voluntatem humanam non posse

quidquam nisi ex beneplacito Patris operari. Hujus autem consecutionis probationem continent sequentia verba: *Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei quæ ipse facit.* Hæc enim verba non possunt recte divinitati accommodari. Quia Filius, ut Deus, non habet ex dilectione Patris, quod Pater omnia sua opera ei demonstret, sed per naturalem generationem; cum ergo Christus causam reddat ex dilectione Patris, loquitur secundum humanitatem. Nam quia Pater ita eam dilexit, ut Filio suo in unitatem personæ copulaverit, ideo illi homini ostendit omnia quæ facit, non solum speculative (ut sic dicam), sed etiam practice, dando ei virtutem ad facienda opera illis similia quæ ipse facit, et hoc est quod subdit: *Et majora iis demonstrabit ei opera. Demonstrabit,* inquit, non quantum ad cognitionem (nam etiam ut homo omnia sciebat a principio conceptionis), sed quantum ad executionem eorum quæ in singulis temporibus operaturus erat juxta Patris voluntatem. De quibus subdit: *Sicut Pater suscitavit mortuos, sic et Filius.* Quod recte intelligitur secundum humanitatem, ut supra dictum est. Et eodem sensu concludit: *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio;* ac si diceret, potestatem suscitandi homines conjunctam esse cum potestate judicandi. Nam oportet judicem habere potestatem vocandi et trahendi reos ad judicium; vocandi autem sunt per generalem resurrectionem. Denique ratio illa quam Christus adhibet: *Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem,* non repugnat huic expositioni, quandoquidem Filius adoratur eadem adoratione qua Pater, et eadem coadoratur humanitas Filio conjuncta. Est ergo utraque expositio satis probabilis; hæc tamen posterior videtur facilius omnes difficultates expedire.

4. Ex his vero omnibus colligitur (si priorem expositionem amplectamur) recte ex illa confirmari assertionem D. Thomæ hic, et e contrario non posse aliter intelligi, potestatem judicandi datam esse specialiter Filio ut Deo, nisi secundum quamdam appropriationem. At vero (si posteriorem teneamus expositionem) non potest assertio D. Thomæ ex Scriptura probari. Nam locus, quem adducit in argumento contra, ex Actor. 10, evidentius de Christo ut homine intelligendus est. Ratio tamen D. Thomæ reddit assertionem satis probabilem, quanquam recte etiam dici possit, judicium optime toti Trinitati at-